

ПОРТРЕТИ

ГРАФ ГУСТАВ КАЛНОКИ

БИОГРАФИЧНА СКИЦА

Радослав Мишев

В “голямата политика на европейските кабинети” в края на XIX век блестят имената на изтъкнати държавници и дипломати като княз Ото фон Бисмарк, лорд Бенджамин Дизраели, Н. Горчаков, лорд Р. Солсбъри, Николай фон Гирс, Франческо Криспи и други. Сред тях основателно можем да изтъкнем и австро-унгарския министър на външните работи граф Густав Калноки, когото историческата съдба постави в съперничество или партньорство с едни от най-авторитетните “творци” на европейската история. Граф Д. Андраши и граф Калноки изваждат Хабсбургската държава от синдрома на Кьонихгрец и трасират пътя на една успешна балканска политика. Ако граф Андраши “отвори” вратите към Солун чрез вземането на Босна и Херцеговина и вкарването на гарнизони в Новопазарския санджак през 1878 г., граф Калноки реализира истинска офанзива на Балканите. Нейните жалони са прилагането на приятелския договор със Сърбия, привличането на Румъния като военнополитически съюзник и “българския триумф” през 1887 г. Освен това австро-унгарският министър на външните работи строи цялостната австрийска съюзна система през 1881–1885 г., прокарва виенските интереси през лабиринтите на българската и европейска криза от 1885–1887 г. и ще се препъне в унгарското отражение на спора с Ватикана през 1895 г. По-късно, заради “новия курс” граф А. Ерентал ще получи прозвището “австрийски Бисмарк”. Последното е нецелесъобразно за Калноки, но резултатите от неговата дейност не са оспорвани, както анексията на Босна и Херцеговина от Ерентал.

Името на граф Калноки е едно от най-често споменаваните в европейската и българска история през този период. Като ръководител на външната политика на тази средноевропейска империя граф Калноки пряко или косвено влияе върху международните решения, които засягат балканските страни, включително България. Известно е по презумпция, че в своята външна политика Австро-Унгария акцентира предимно на Балканите и в този смисъл неговата роля става още по-значима. Той работи за австро-унгарските интереси по въпроса за съединисткото движение в Княжество България и Източна Румелия, икономическата ориентация на българското княжество, борбата на софийската дипломация за външнополитическа еманципация, Българската криза от 1885–1887 г., Македонският въпрос, кабинета на Стефан Стамболов и началото на поредната Източна криза през 1894 г. От друга страна, биографичните данни за този виден австро-унгарски държавник в българската научна литература, енциклопедии и справочници са крайно оскъдни. Затова в настоящата кратка биографична скица искаме да щрихираме основните моменти от биографията и дейността на този австро-унгарски държавник. Кой е граф Густав Калноки?

Фамилията Калноки придобива графско достойнство през 1697 г. и подобно на граф Андраши произхожда от стар секлерски род, който е принадлежал към господстващия елит в Трансилвания (Седмоградско). Названието на фамилията тръгва от разположените в комитата Харомсек (Харомчек) две селища Калнок и Кьорьошпатак. През втората половина на XVIII век един клон на семейството намира най-после своето ново отечество в Моравия. Вероятно, както и хиляди други унгарци, Калноки споделят преселенията на маджарите поради османските нашествия и честите войни. По една средновековна традиция членовете на фамилията Калноки се характеризират със своята лоялност към династията. Самуел Калноки участва като васал в хабсбургските походи срещу турците, войната с татарите и потушаването на горноунгарското въстание на Емерих Тьокьоли. Поради тези заслуги през 1694 г. той е назначен за канцлер на Трансилвания. Роденият през 1706 г. внук Антон граф Калноки по време на контрареформацията заедно с трансилвански родове застава на страната на католицизма.

През 1745 г. той е повишен в чин генерал-майор, а през 1759 г. е назначен от императрица Мария Терезия за генерал от кавалерията. Дядото на бъдещия външен министър, Хайнрих граф Калноки основава моравската линия на фамилията, като наследява от своята майка Елеонора, дъщеря на канцлера при Мария Терезия, Хайнрих Каетан граф фон Блюгиген, имението Летовиц. Чрез различни бракове във фамилията Калноки натежават австрийско-немските елементи. Биографите на Калноки Е. Рутковски и В. Раушер посочват любопитния факт, че като министър на външните работи граф Калноки, въпреки своето унгарско име и произход, никога не се чувствава унгарец и нито веднъж не ползва маджарски език – нещо, което се среща сред тогавашната аристокрация на Хабсбургската държава. Същевременно понякога той хвърля поглед към своите унгарски предшественици¹.

Густав Зигмунд граф Калноки, барон фон Кьорьошпатак е роден на 29 декември 1832 г. в имението Летовиц в околностите на Брюн (Бърно) – Моравия. След революцията от 1848/49 г., също както и по-възрастните си братя Сигизмунд и Александър, на 31 октомври 1849 г. става кавалерийски офицер в императорската армия с чин младши лейтенант в основания от неговите предци хусарски полк “Велик княз Николай № 2”. Явно благородническият произход и тогавашната сложна за Хабсбургите ситуация на революцията стимулират енергичните попълнения на войската с надеждни кадри (тогава той е на 17 години). В годините на неоабсолютизма младият кавалерийски офицер решава да се ориентира към дипломатическа работа – другият запазен периметър за професионална изява на аристокрацията. В това отношение Калноки има като пример княз Феликс Шварценберг, който също така внезапно тръгва от армията, първо като фелдмаршал и след това министър-председател. Тогава провинциалистът Калноки може да представи своята молба за дипломатическа служба на Карл Фердинанд граф Буол-Шауенщайн, наследник на преждевременно починалия княз Шварценберг. Новият външен министър първоначално се отнася скептично към депозираното заявление. Вследствие на това Калноки трябва по време на военната си служба да се подготвя за изпит за приемане на дипломатическа работа. На 10 юли 1854 г. той представя своята писмена работа на френски език на изпит за дипломат. Така след петгодишно служене в армията, през август го назначават за

аташе в дипломатическо представителство (на 22 години). След тримесечно обучение го насочват към императорското дипломатическо представителство в Мюнхен, където остава до 1856 г., след това е преместен в Берлин. Повишен във военния чин ротмистър, той приема неохотно решението за войната срещу Франция и Сардиния-Пиемонт през 1859 г., което след кръвопролитните битки при Мадженто и Солферино довежда до края на хабсбургската хегемония на Апенинския полуостров, проследявана “бездейно” от Калноки в столицата на Прусия. Година и половина по-късно Калноки се решава на преломна за неговото по-нататъшно развитие стъпка.

През средата на януари 1860 г. назначеният междуременно за легационен секретар и изпаднал във финансови затруднения, поради заболяването на баща си Калноки придружава посланиците в Лондон, първо граф Колорадо и след това Рудолф граф Арним. Десетгодишната работа в британската столица е важна за неговото израстване като дипломат. През 1865 г., след преместването на граф Феликс Вимпфен в Копенхаген, Калноки е първи дипломатически служител и заместник на Апони. На 16 декември 1866 г. следва издигането му за хоноруван легационен съветник, а от 28 декември 1868 г. за действителен. В писмо до министъра на външните работи граф Бойст, граф Апони описва Калноки като тактичен служител и рутиниран шарже д’афер. През лятото на 1870 г. Калноки напуска дипломатическото представителство в Лондон и започва работа на Балхаусплац като политически референт за Швейцария, Швеция и Иберийския полуостров. От 15 април 1871 г. той е издигнат в ранг на извънреден дипломатически представител и пълномощен министър и заема мястото като ръководител на посолството във Ватикана, във време, когато дуалистичната монархия денонсира конкордата с папата. Дипломатическият представител обаче не възприема антиклерикалната линия и поради критиките му към политиката на Андраши по Римския въпрос, Калноки е отзован от поста си. Въпреки това Андраши не забравя напълно дипломата и през февруари 1874 г. му предлага вакантния пост на дипломатически представител в Копенхаген. Калноки смята този пост за твърде маргинален и споделя със сестра си, че в продължение на 5 години не нужно “се жертва за отечеството”.

Здравословните проблеми на австро-унгарския посланик в Санкт Петербург Хайнрих барон фон Лангенау внезапно дават шанс на Гус-

тав Калноки да се устреми към важната длъжност в руската столица. На 22 юли 1879 г. Калноки връчва на цар Александър II своите акредитивни писма. По такъв начин той придобива възможността да работи в един от най-престижните центрове на европейската дипломация и да получи непосредствен опит върху руската външна политика.

Когато на 10 октомври 1881 г. тогавашният министър на външните работи граф Хайнрих фон Хаймерле умира от сърдечен удар, започват поверителни разговори и дискусия за негов наследник. В обществените и професионални кръгове се споменават имената на фаворизирания от Бисмарк, Андраши, Фердинанд граф Траутмансдорф, Алоис граф Кароли, Йозеф Слави, Бенямин Калай и Калноки. В кратката пауза до определянето на новия министър за временно изпълняващ длъжността е назначен общият министър на финансите Йозеф фон Слави. Кайзер Франц Йосиф решава в полза на 48-годишния професионален дипломат граф Густав Калноки и на 20 ноември 1881 г. го назначава за “министър на императорския двор и външните работи”². Непосредственият отзвук от идването на сравнително неизвестния дотогава дипломат поражда слабо внимание поради шока от пожара в Рингтеатър. Същевременно той заема и длъжността председател на общоимперския съвет на министрите (трите общи министерства – министерат). Както пише Ервин Мач, Калноки допаднал на кайзера със своите първокласни доклади от руската столица, а тогавашният министър на външните работи Хайнрих фон Хаймерле се изказал, че един ден ще го предложи за свой наследник. Граф Густав Калноки се характеризирал с особена работоспособност и чувство за политическа реалност. Началото на неговата дейност съвпада и със завършването на разширението на сградата на министерството на външните работи, изпълнено от архитект Лудвиг Ритер фон Цетъл³. Още след съглашението с Унгария от 1867 г. министерството на външните работи става общо за двете държавни половини и се подчинява на имперското и кралско министерство на императорския двор и на външните работи. От 1893 г. последното се назовава имперски и кралски двор. Във финансово отношение от 1868 до 1907 г. издръжката на общото министерство на външните работи е 70:30% съответно за Австрия и Унгария, а от 1909 г. поради икономическия просперитет на Унгарското кралство се изменя на 63,6 : 36,4 %⁴.

По времето на граф Калноки се налагат и нови организационни промени в ръководеното от него министерство. До 1872 г. министерството познава формата на секции, реферати и административни департаменти. При граф Андраши се прави тотално отклоняване от метерниховата система, като вместо двете секции се създават пет работни групи. През 1882 г. под ръководството на Калноки се реализира връщане към старата система на политически реферати и административни департаменти, като се формират 4 реферата и 10 департамента. Особено удачно попадение при ръководителите на реферати тогава е Юлиус барон Цвидинек фон Зюденхорст, дългогодишен шеф на 1-и реферат (ориенталски). При министъра на външните работи функционира и “кабинет на министъра”, който обработва кореспонденцията на министерството с дипломатическите представители и държавните служби⁵.

Усложняването на международната обстановка в края на XIX век и по-специално изострянето на австро-руското съперничество предизвиква активизиране на австро-унгарските военностратегически и разузнавателни мерки. В това отношение значително по-интензивна става работата на Разузнавателното бюро, която се отразява и на дейността на дипломатическите служби. Например през 1882 г. граф Калноки подтиква австро-унгарските дипломати в руската империя да раздвижат разузнавателите си инициативи и те действително започват истинска офанзива. Консултът в Москва Ищван Буриан, след това генерален консул в София и бъдещ министър на външните работи, показва такова прекалено усърдие, че трябвало да бъде до известна степен възпиран от австро-унгарското министерство на външните работи. При аферата Филип Валдапфел в България през 1887 г. именно И. Буриан предлага на външния си министър Калноки посредством унгарските полицейски служби да принуди Ф. Валдапфел да спре компроматите срещу новия български княз Фердинанд Сакскобургготски. Този факт е илюстрация за сътрудничеството между дипломация, разузнаване и двете отделни министерства на вътрешните работи във Виена и Будапеща⁶.

Според едно от най-съвременните мнения външната политика на Калноки се смятала за повлияна от княз Ото фон Бисмарк, с когото той често се среща в Залцбург, Гащайн и Варцин. Граф Калноки консо-

лидира сключения от Андраши и Бисмарк австро-германски съюзен договор от 7 октомври 1879 г. От друга страна, той се показва отзивчив към анонсите на руската дипломация, която се чувства застрашена от революционните движения и пожелава да се сближи с централните империи. Вследствие на това се осъществява срещата на тримата императори (Вилхелм I, Александър III и Франц Йосиф) в Скерневиц през септември 1884 г. и подновяването на Съюза на тримата императори. Скритото съперничество между Австро-Унгария и Русия обаче продължава да се проявява и през следващите години⁷.

Калноки ръководи общото министерство на външните работи в продължение на 13 ½ години, като една от основните цели на неговата балканска политика е гарантирането на австро-унгарските икономически интереси на полуострова. За тази цел трябвало да се осигурят необходимите условия Австро-Унгария да се превърне в главен снабдител на балканските държави с жизненоважни индустриални произведения. От това произлиза и втората задача – да се отхвърли Русия като вариант на снабдител и пазар и, разбира се, създаване на предпоставки за стопанско кооптиране на Югоизточна Европа. Естествено тези цели ще бъдат по-лесно осъществими, ако се обезпечат със съответното политическо влияние⁸. Новият министър на външните работи е прагматик и отлично знае, че му предстои да ръководи външната политика на велика държава с отслабени позиции. Калноки предпочита да следва концепцията на спазване на установеното от Берлинския конгрес статукво. Същевременно консервативните му възгледи го ангажират с усилия за съблюдаване на монархическия ред в Европа и противопоставяне на републиканските, националистически, социалистически и панславистки течения. Министърът няма колониални амбиции и се опитва, първоначално предпазливо, да разширява австро-унгарското влияние на Балканите срещу Русия. От друга страна, перманентната опасност от шовинистически или социално-революционен хаос в империята на Романовите го мотивира в необходимостта от споразумение с Русия. Последното трябвало да елиминира евентуално англо-руско съглашение по Източния въпрос. В двете държавни половици на Хабсбургската държава Двойният съюз (с Германия) се възприема като естествен, докато споразумението с Русия като целево с неясна стойност. По Източния въпрос между мненията на Бисмарк и Калноки се откроява съществена разлика, тъй

като германският канцлер препоръчва разделяне на Балканския полуостров на сфери на влияние с Руската империя.

Понякога хаотичните събития и острастени политически борби в бившите османски територии създават на новосъздадените балкански държави репутация на подходяща зона за контрол от дунавската монархия. Затова още като посланик в С. Петербург Калноки предлага на Хаймерле да се активизира балканската политика, като се използват и по-енергични средства за въздействие в отношенията с тамошните държави. Австро-унгарският министър на външните работи е съосновател на Тройния съюз, подписан на 20 май 1882 г., който има антируска и антифренска насоченост. Той представлява първата империалистическа коалиция в борбата за завършване подялбата на света и започване на действията за неговото преразпределение. Коалицията съществува около 10 години без наличие на друг противодействащ съюз в Европа, което несъмнено осигурява на Австро-Унгария благоприятни международни позиции. Скоро идва австро-румънският съюз от 30 октомври 1883 г., което представлява поредния реален резултат на австро-унгарската балканска активност. Договорът между Виена и Букурещ фиксира задължението на двете страни да не влизат в задължения или съюзи, които накърняват интересите на някоя от тях. Австро-Унгария и Румъния се задължават за следват приятелска политика и да си оказват при нужда взаимна подкрепа според интересите си. Член 2 обезпечава австро-унгарската подкрепа, ако Румъния бъде нападната без предизвикателство от нейна страна. Същото задължение поема Румъния в случай, че Австро-Унгария стане обект на нападение в част от своята територия, граничеща с Румъния. Към договора се присъединява Вторият райх и по такъв начин Румъния бива кооптирана в Тройния съюз. Практически австро-унгарското политическо влияние достига северните и западни граници на Княжество България и това “показва” следващия обект на външнополитическите инициативи на Калноки. Времето за енергична атака на руските дотогавашни позиции в България логично идва в годините на Българската криза от 1885–1887 г.

През 1882 г. Австро-Унгария потушава въстанието в Босна и успява да наложи своята администрация в областта. От 1878 до 1885 г. виенската дипломатия последователно се обявява против съединист-

кото движение в Княжество България и Източна Румелия и работи против всеки опит за балканско единение. По време на кризата в българо-сръбските отношения през 1883–1884 г. Австро-Унгария и нейният съюзник Германия поддържат най-съществените сръбски претенции към България. Периодът 1885–1894 маркира най-активните години на австро-унгарската балканска политика в края на XIX век. След формирането на австро-унгарската съюзна система Калноки може да посрещне с по-голяма готовност изпитанията на Българската криза от 1885–1887 г., както и напрежението във френско-германските отношения през 1886–1887 г. Тези събития предоставят на Виена чудесна възможност да атакува успешно руските позиции в България. През тези години Австро-Унгария постепенно, но решително, излиза от предпазливостта в отношенията си с Русия и се възползва от създадения политически вакуум в отношенията между София и Санкт Петербург.

Официално Австро-Унгария в синхрон с политиката на Съюза на тримата императори заема отрицателно становище спрямо Съединението на Княжество България и Източна Румелия, като настоява да се върне статуквото според постановленията на Берлинския договор. Опитите на кронпринц Рудолф Хабсбург и неговият кръг да промени виенската балканска стратегия остават без резултат. Австро-унгарската позиция към Съединението видимо е ясна, а незримо доста сложна. Обсъждат се различни варианти – от категоричното отхвърляне на пловдивския акт до идеите за уреждане чрез компенсации за Сърбия, стремеж за експлоатиране на антируските тенденции в България и дори персонална уния. Прави впечатление обаче, че официалната линия на Виена се развива в духа на Берлинския договор и политиката на Съюза на тримата императори. Вероятно една от целите на австро-унгарската дипломация е да постигне обща позиция на международната посланическа конференция в Цариград за връщане на статуквото, след което Сърбия да се яви като мандатър за изпълнение на решението на великите сили. В този смисъл придобиват допълнително значение съветите на Австро-Унгария към крал Милан Обренович да не се бърза с обявяването на война на България. На международната посланическа конференция в турската столица австро-унгарската дипломация полага много усилия да постигне решения, които да предоставят на Сърбия официален международен мотив да нападне

България. След като на конференцията не може да се реализира единство сръбският крал форсира агресията срещу България.

Със Съединението е тясно свързана и позицията на Калноки към Сръбско-българската война. Виена не направи всичко необходимо, за да възпре Сърбия и дори отпусна паричен заем на Белград, който финансира сръбската инвазия. В това отношение позицията на граф Калноки варира в диапазона от съвети към крал Милан за съдържаност до телеграмата “ние Ви желаем успех”. Категорично ясно е, че чрез заема от 6 млн. франка Австро-Унгария финансира войната срещу България, а след разгрома на Сърбия спасява Белград и династията на Обреновичите от пълна катастрофа. В това отношение се забелязва нещо “общо” в ходовете на Виена и Санкт Петербург. Сърбия едва ли би нападнала армия, командувана от руски висши офицери и военен министър руснак. Отзоваването им от България от император Александър III обективно изиграва ролята на допълнителна “покана” към Белград за по-решителни действия. От друга страна, чрез финансовата инжекция Сърбия е подкрепена от Виена. Същевременно Австро-Унгария, заедно с другите велики държави, не допусна България да получи териториални или парични компенсации от Сърбия за непредизвиканата агресия.

Австро-Унгария приема Топханенския акт и по такъв начин одобрената форма за международно уреждане на Съединението. Кризата в България и скъсването на българо-руските отношения пряко стимулира Калноки да активизира своите балкански инициативи. Българската делегация за намиране на нов княз за българския престол намира подготвен прием във Виена, а австро-унгарската тайна дипломация и разузнавателни служби полагат усилия за пропагандирането на личността на принц Фердинанд и неговото установяване в България. Българската криза предизвиква разпадането на Съюза на тримата императори и Калноки има нагласа да работи заедно с Великобритания в рамките на формираната през 1887 г. Средиземноморска антанта. Именно тази коалиция осигурява международните условия за изтласкването на руското влияние от България и Балканите като цяло, както и задържането на княз Фердинанд на българския престол. Разбира се, от формална гледна точка, подобно на другите сили, Австро-Унгария не признава официално княз Фердинанд, но се обявява енер-

гично против неговото насилствено отстраняване, което е изгодно за българския владетел. В този смисъл Средиземноморската антанта създава отлични предпоставки за виенската политика на Балканите, а постигнатите резултати дават основания на Калноки да говори за “щастлив завършек на българския триумф от нашата група”.

Въпреки функционирането на Тройния съюз продължават перманентните спорове между Италия и Австро-Унгария на Балканите, израз на които е и италианската интрига в София през 1888 г. с цел влошаване на българо-австрийските отношения. От началото на 90-те години на XIX век се появяват тревожни признаци за постигнатото от австро-унгарската дипломация статукво на Балканите. През 1889 г. абдикира от сръбския престол изпитания приятел на Виена крал Милан Обренович в полза на сина си. Въпреки подновяването на споразумението с Австро-Унгария, последната затаява подозрения за бъдещето на сръбската външнополитическа ориентация, които по-късно се оправдават. Следва формирането на Френско-руския военно-политически съюз през 1891–1893 г., обективно увеличаващ значението на двете държави в Европа. Опитите на Калноки да експлоатира Средиземноморската антанта срещу Русия завършват с неуспех. Тази коалиция си остава спорадична, сключена само за временните интереси на участващите държави.

През март 1890 г. завършва ерата на Бисмарк и граф Калноки остава като един от най-солидните авторитети в европейската политика. Разгръщането на граф Густав Калноки като дипломат обаче съвпада с обективно неблагоприятно за него развитие на международната политика. Активизирането на Френско-руския съюз, избухването на поредната Източна криза през 1894 г. и необходимостта от по-внимателно отношение на Берлин и Виена към Санкт Петербург изискват смяна на водещата дипломатическа фигура в австро-унгарската столица. Управляващият елит на хабсбургската държава осъзнават, че трябва отново да се върнат към методите на по-предпазливата политика и последната ще бъде основната тенденция през следващите години до промените през 1906 г. През 1894–1898 г. на Балканите и в Близкия Изток бушува Източната криза, чието начало съвпада с епилога в дейността на граф Калноки. Любопитно е, че при съвместната работа с княз Бисмарк, Калноки не оспорва неговата водеща роля. Последното

не означава сляпо изпълнение на берлинските препоръки и мнения по ориенталската политика, тъй като австро-унгарският министър следва своята концепция и интересите на монархията. Всъщност граф Калноки се опитва да съгласува функционирането на създадените и от Бисмарк съюзи с австро-унгарските цели, разбира се с различен резултат⁹.

Куриозното е, че граф Калноки отново се сблъсква с проблема за отношенията със Светия престол на католическата църква, този път с фатални последици за него. Още през ноември 1892 г. министърът смята, че вътрешнополитическата обстановка в унгарското кралство ще му създава много грижи. През 1893 г. акредитирания за папски нунций във Виена Антонио Аглиарди по повод на едно свое пътуване в Унгария остро критикува приетия от унгарския парламент закон за граждански брак, като неговото изказване съвпада с активизирането на християн-социалната партия на Алоис принц Лихтенщайн и д-р Карл Люгер. Практически Аглиарди води демонстративна кампания в полза на унгарската радикал-консервативна народна партия. Това се възприема от новия министър-председател либерал Дезидер (Дезидериус) барон фон Банфи като недопустима намеса във вътрешните работи на унгарското кралство. Затова на 4-и април Банфи поискал от Калноки повече информация за пропагандното пътуване на папския нунций, тъй като по този повод предстояли интерпелации в унгарския парламент. Унгарският министър-председател проявява настойчивост и след четири дни подновява своята молба.

От години в отношенията между Австро-Унгария и Ватикана се натрупват проблеми. Папата гледа с недоволство на съюза на хабсбургската държава с Италия, докато Виена посреща със загриженост подкрепата на Светия престол към християн-социалната партия. През март 1895 г. Калноки се оплаква от нетактичната намеса на Аглиарди във вътрешната политика на Дунавската монархия и връзките на папския нунций с клерикалите в Цислейтания и Транслейтания. От друга страна, Калноки не пропуска да отбележи, че либералната църковна реформа не съответства с желанията на голяма част от унгарското население. Междувременно той получава и сведения за претенциите на Банфи за по-голяма независимост от Виена и по-съществено влияние на Будапеща върху общата външна политика. Австро-унгарският

външен министър се оказва в деликатното положение да преценява докъде е възможно да подкрепя правата на католическата църква съобразно специфичната вътрешна обстановка. Въпреки всичко на него му изглежда нетактично, че при своето пътуване Аглиарди посещава не само църковните йерарси и си позволява слова с гореспоменатите критики. Затова министърът демонстрира отзивчивост към молбата на будапещенското правителство да повдигне въпроса пред Светия престол. Всъщност Банфи желае да постигне отзоваване на папския нунций от Виена, докато на Калноки това му се струва прибързано и заплашаващо монархията с дипломатически неприятности. Същевременно министърът се опитва при всички обстоятелства да предотврати евентуално скъсване с Ватикана. По същество тази стратегия на Калноки се оказва неизпълнима.

На 1 май 1895 г. либералният депутат Лудвиг Терени подава интерпелация относно пътуването на Аглиарди в Будапеща. Министър-председателят Банфи отговаря, че папският представител явно е надвишил своите права и по този повод Калноки, съгласувано с унгарското правителство, вече е отправил протест до Светия престол. В отговор Калноки характеризира това изявление като “невярно и нелоялно”. По такъв начин настъпва остър конфликт между министъра на външните работи и унгарския министър-председател и на 16 май 1895 г. граф Густав Калноки подава оставка¹⁰.

Обикновено министърът на външните работи на велика сила е успешен и влиза в историята по две причини. Първо, самият факт, че ръководи външната политика на държава с огромен ресурс и второ, по постигнатите резултати. Едва ли можем да степенуваме тогавашните европейски първи дипломати в някаква ранглиста, тъй като всеки от тях работи за специфични интереси и постига различни резултати. Може обаче да се види, че през разглеждания период държавите на някои от тях търпят неуспехи, като руската политика на Балканите, или не са резултатни като например инициативите на отделни италиански дипломати. Граф Калноки не е от тях.

БЕЛЕЖКИ

¹ **Rauscher, W.** Zwischen Berlin und St. Petersburg. Die oesterreichisch-ungarische Aussenpolitik unter Gustav Graf Kalnoky 1881–1895, Böhlau Verlag, Wien – Köln – Weimar, S. 11–26.

² **Ibidem.**

³ **Matsch, E** Geschichte des Auswärtigen Dienstes von Oesterreich [-Ungarn] 1720–1920, Wien, 1980, S. 89.

⁴ **Агстнер, Р** България – Австрия 125 години дипломатически отношения и 160 години представителства на Австрия (Австро-Унгария) в България (на български и немски език), В. Търново, Пик, 2004, с. 14.

⁵ **Мишев, Р** История на Австро-Унгария 1867–1918. В. Търново, Абагар, 2005, с. 164–165.

⁶ **Мишев, Р** Австро-Унгария и България 1879–1894. Политически отношения. Издателство на ОФ, С., 1988; **Същият.** Хабсбургският орел над Балканите. Епизоди от дейността на австро-унгарската тайна дипломация и разузнавателни служби в България 1878–1915, В. Търново, Абагар, 1992.

⁷ **Энциклопедический словарь**, Том XIV, Калака – Кардам. Издатели: Ф. Л. Брокгауз (Лайпциг), И. А. Ефронъ (С.-Петербург), 1895, с. 115; **Енциклопедически речник** от Л. Касъров. Първа част А – К, Пловдив 1899 г., с. 781–782; **Oesterreichisches biographisches Lexikon** 1815–1950. Herausgegeben von der Oesterreichischen Akademie der Wissenschaften, III. Band, 2. unveränderte Auflage, Verlag der ÖAW, Wien, 1993, S. 200.

⁸ **Rutkowski, E. R. v.** Gustav Graf Kalnoky. Eine biographische Skizze. – Mitteilungen des Oesterreichischen Staatsarchivs, 14 Band, Wien 1961, S. 330, 333.

⁹ **Мишев, Р** История на Австро-Унгария..., 174–178.

¹⁰ **Rauscher, W.** Op. cit., S. 208.